

İSLAM ÜLKELERİNDE KÜTÜPHANELER, KÜTÜPHANECİLİK VE ENFORMASYON HİZMETLERİ

Doç. Dr. Mustafa AKBULUT

İslam Kütüphanecileri ve Enformasyon Bilimcileri II. Kongresi 20-22 Ekim 1986 tarihleri arasında Malezya'nın Kedah şehrinde yapıldı. 160 kadar delegenin katıldığı Kongre'de şu ülkeler temsil edildi: ABD, Bahreyn, Bangladesh, Brunei, Çin Halk Cumhuriyeti, Endonezya, Filipinler, Hindistan, İran, Libya, Malezya, Singapur, Sri Lanka, Sudan, Suudi Arabistan, Tayland ve Türkiye.

Bunlardan ABD temsilcisi Kongre Kütüphanesi'ni temsilen, diğerleri ise, yani: Çin Halk Cumhuriyeti, Filipinler, Hindistan, Singapur, Sri Lanka ve Tayland bu ülkelerdeki müslüman azınlığı temsilen Kongreye katıldıklarını ifade etmişlerdir.

İslam ülkelerinde kütüphaneler ve kütüphanecilik konusuna girmeden önce bu ülkelerin genel durumu hakkında biraz bilgi vermeyi uygun görüyoruz.

Nüfus ve Alan

Günümüzde İslam ülkelerinin toplam nüfusu 712.41 milyon (dünya nüfusunun 1/7 si) civarında olup beş kıtaya yayılmış durumdadır. Nüfusun en yoğun olduğu kıtalar Asya ve Afrika'dır. Örneğin 55 Afrika ülkesinden 23 ü, 45 Asya ülkesinden 21 i müslümandır. Afrika'dakilerin toprak alan 15,670,900 km², Asyadakilerin ise 10,099,400 km² dir. Böylece toplam alan: 25,770,300 km² olmaktadır. En küçük ülkeler 185 km² ile Maldives ve 414 km² ile Bahreyn'dir. En büyükleri ise 2,506,000 km² ile Sudan, 2,150,000 km² ile Suudi Arabistan'dır. Nüfusu en kalabalık İslam ülkeleri ise şunlardır:

Endonezya	:	156	milyon
Bangladesh	:	96	"
Pakistan	:	90	"
Türkiye	:	52	"

En az nüfuslu iki ülke: Maldives: 155 bin, Bahreyn: 393 bin. 44 İslam ülkesindeki müslüman nüfusun oranı ise şöyledir:

14	ülkede	%	90-99
3	"	%	80-89
4	"	%	50-79
10	"	%	90-99
6	"	%	60-89
7	"	%	50 ve daha az

Uzun yıllar birçok İslam ülkesi Avrupalıların sömürgesi olmuştur. 44 İslam ülkesinden 17 si Fransızlar, 21 i İngilizler, biri Portekiz, biri de Hollandalılar tarafından uzun yıllar yönetilmiştir. Bu ülkelerden 7 si 1940 larda, 8 i 1950 lerde, 20 si 1960 larda, 7 si de 1970 lerde bağımsızlıklarına kavuşmuşlardır. Son olarak da Brunei 1983 de bağımsız olmuştur¹.

Ekonomik Durum

İslam ülkeleri ekonomik bakımdan iki grupta toplanmaktadır:

1. Gelişmekte olanlar 2. Gelişmemiş olanlar. Dünya nüfusunun 1 /7 si bu ülkelerde bulunduğu halde toplam dünya gelirinin ancak 1 /20 sine sahiptirler². Bu ülkelerin büyük çoğunluğunun ekonomisi zayıftır ve sayıları 19 dur. 16 sı orta seviyede, 5 tanesi ise (petrol üreticisi) yüksek gelirlidir. 1984 istatistiklerine göre İslam ülkelerinde kişi başına düşen gelir dağılımı şöyledir:

18	ülkede	400 dolar civarında
8	"	401-1000
6	"	101-2000
12	"	2000 in üstünde.

Özellikle petrol üreten ülkelerde bu rakamlar oldukça yüksektir. Bazen de Katar'da görüldüğü gibi 29.000 dolara kadar çıkmaktadır.

İslam ülkelerinin çoğu temelde birer tarım ülkesidir. 1965 yılında tarım geliri % 25 in üzerinde olan 21 ülke vardı. 1983 de bu sayı 12 ye inmiştir. Aynı yıl, yani 1965 de endüstrinin ülke ekonomisindeki payı % 34-63 olan 6 ülke bulunmaktaydı³. Ancak son yıllarda İslam ülkelerinde yavaş da olsa endüstrileşme gözlenmektedir.

İslam ülkelerinin çoğunda ticaret uzun yıllar yabancılar tarafından kontrol altında tutulmuştur. Bu ülkelerin kendi insanlarına bu alanda imkan tanınmamıştır. Özellikle de iç savaşlar, karışıldıklar, siyasi düzensizlikler, ülkeyi ilgilendiren dış faaliyetlere süper güçlerin ve Avrupa ülkelerinin müdahaleleri endüstrinin kurulmasına ve gelişmesine engel olmuştur. Günümüzde bile İslam ülkelerinin birçoğu teknik bilgi eksik-

ligi sebebiyle otomobil, silah, kimya ve makina endüstrilerini hala kuramamaktadır.

Eğitim

1983 istatistiklerine göre İslam ülkelerinde eğitim seviyesi düşüktür. Okuma yazma oranı ise şöyledir:

19	ülkede	% 25	in altında
12	"	% 25-50	arası
7	"	% 50-69	"
6	"	% 70	in üzerinde

En düşük okuma yazma oranlı ülkeler: % 0.5 le Niger ve Somali'dir. En yükseği ise % 90 la Guinea Bissau (Afrika). Bu oranlar Maldiv'de % 86, Kuveyt % 80, Lübnan % 76, Türkiye % 70 dir. (Tablo I) Ancak ekonomik kalkınmada eğitimin önemini anlayan İslam ülkeleri son yıllarda bu alandaki harcama miktarını artırmışlardır.

İslam ülkelerinin dikkati çeken bir özelliği de dildir. Uzun yıllar Batılıların yönetimi altında bulunan bu ülkelerde çeşitli Batı dillerinin de konuşulduğunu hatta bunların resmî dil haline geldiğini de görmekteyiz. Afrika kıtasına bakacak olursak: 23 İslam ülkesinden 5 inin resmî dili Fransızca, 3 nün İngilizce, 3 ünün Arapça, 2 sinin Arapça ve Fransızca, 4 ünün Arapça-Fransızca-Yerel dil, 1 inin Portekizce (Guinea Bisseau), 1 inin Fransızca ve Hausa (Niger), 5 inin kendi dilleridir. Durum Asya'daki İslam ülkeleri için şöyledir: 8 inin resmî dili Arapça, 4 ünün Arapça, Fransızca ve Farsça, 9 unun kendi yerel dilleri⁴.

Yayıncılık

Kitaplar: İslam ülkelerinin bir kısmında yayıncılık olmadığı gibi, bazılarında da sağlıklı veriler elde edilememektedir.

UNESCO'nun 1984 yıllığında verilen rakamlara göre 44 İslam ülkesinden sadece 18 inde 17,699 kitap yayınlanmıştır. Bu toplam kitaptan 1/4 ünden fazlası (4793 adedi) ülkemizde basılmıştır. Türkiye'den sonra yayın çokluğuna göre şu ülkeler bulunmaktadır: İran: 2994, Malezya: 2801, Pakistan: 1279, Endonezya: 1322. Aynı yıl, petrol zenginliği Küveyt 25 kitap çıkarabilmiştir. (Tablo II)

Gazeteler: Elimizde 44 İslam ülkesinden sadece 35 inin rakamları mevcuttur ki bu da toplam 1535 günlük gazetedir. Ayrıca 187 adet günlük olmayan gazete yayınlanmaktadır. Övünerek söyleyelim, bunlardan

1115 tanesi ülkemizde çıkarılmaktadır. Bizi takip eden üç ülkenin gazete sayıları ise: Pakistan: 106, Endonezya: 94 ve Malezya: 47 dir.

Dergiler: 1983 istatistiklerine göre İslam ülkelerinde çıkarılan dergilerin sayısı 2246 dır. Bu rakama ülkemizde bu yıl içinde yayınlanmış bulunan 2487 lik miktar dahil değildir.

Kütüphaneler

İslam ülkelerinde yüzyıllar boyu kitap ve kütüphanelerin önemli bir yeri olmuştur. Özellikle Emeviler, Abbasiler, Selçuklular ve Osmanlılar döneminde kitap ve kütüphane hayatın ayrılmaz birer parçası idi.

Bugün ise kütüphaneler bilim ve teknik, sosyo-ekonomik, kültür ve eğitim alanlarındaki kalkınmada önemli görevler üstlenmişlerdir. İslam ülkelerinde görülen kütüphane türleri şunlardır: Halk kütüphaneleri, Okul kütüphaneleri, Üniversite kütüphaneleri, Özel kütüphaneler, Millî kütüphaneler.

Halk kütüphaneleri:

28 İslam ülkesindeki halk kütüphanesi sayısı 2737 olup toplam kitap sayısı da 15,342,000 dir. Ülkemiz bu alanda 4,139,000 kitapla ilk sırada bulunmaktadır. Türkiye'yi 2,700,000 kitapla İran, 1,340,000 kitapla Pakistan takip etmektedir. Diğerlerinin kitap sayıları 1 milyon ile 10,000 arasında değişmektedir. (Tablo III)

Okul kütüphaneleri:

İslam ülkelerinde sayıca en fazla olan kütüphane türüdür: Toplam 23,777. Bu kütüphanelerdeki kitap miktarı da 21,964,000 dir. Kitaplarının çokluğuna göre ilk dört sırada şu ülkeler bulunmaktadır:

1. Mısır - 7,849,000 kitap
2. S. Arabistan - 5,436,000
3. Endonezya - 2,800,000
4. Irak - 1,543,000

Ülkemizdeki okul kütüphanelerinde ise 737,000 kitap vardır.

Üniversite Kütüphaneleri:

Kırkdört İslam ülkesinden 31 inde 199 kütüphane bulunmaktadır ve bunların kitap sayısı toplamı 13,964,000 dir.

Özel kütüphaneler:

İslam ülkelerindeki bu tür kütüphanelerde, ki sayıları 1655 dir, 8,939,000 kitap bulunmaktadır. Kitap sayısı fazla olan ülkeler sırasıyla:

1. Mısır: 1,605,000
2. Pakistan: 1,368,000
3. Endonezya: 1,354,000
4. Bangladesh: 1,212,000 dir.

Ülkemizdeki kitap sayısı ise 840.000 civarındadır.

Bibliyografya Hizmetleri:

Bir ülkede yayınlanan yayınların derlenmesi kadar kontrol altına alınmaları da çok önemlidir. Bu iş millî bibliyografyalar ve diğer tür bibliyografyalarla gerçekleştirilir. Millî bibliyografyalar millî kütüphaneler, bazen de başka kuruluşlar tarafından hazırlanırlar.

İslam ülkelerinden 33 ünde millî kütüphane bulunmaktadır. Buna karşılık millî bibliyografya kuruluşlarının sayısı 28 dir. Endonezya, İran, Irak, Kuveyt, Malezya ve ülkemiz bibliyografyalarını 3 ayda bir yayınlamaktadır. Sadece Mısır bu işi ayda bir yapabilmektedir. Diğerlerinde ise ancak yılda bir kez gerçekleştirilebilmektedir.

Bibliyografyasını MARC (Machine Readable Cataloging), bilgisayarla okunabilir kataloglama, formu ile hazırlayabilen tek İslam ülkesi Malezya'dır. Bu çalışma 1983 yılında başlatılmış olup başarı ile sürdürülmektedir.

Millî Kütüphanemize 1987 yılı içinde bir bilgisayar alınmışsa da henüz çalışır duruma getirilememiştir. Ancak bu kütüphanemiz 1952 yılından beri düzenli olarak Türkiye Bibliyografyası ile Türkiye Makaleler Bibliyografyasını çıkarmaktadır.

Sürelî yayınların kontrolleri için Fas, İran, Malezya, Senegal, Suudi Arabistan ve Türkiye toplu kataloglar hazırlamışlardır. Bu ülkelerden Fas, Malezya ve Suudi Arabistan daha sağlıklı kontrol için bilgisayarlı veri tabanı (data base) oluşturmuşlardır. Pakistan bilimsel ve teknik dergiler için Karaçi'de bilgisayarlı bir sistem geliştirmiştir.

Kütüphanelerarası İşbirliği

Yapılan araştırmalar hiçbir İslam ülkesinde iyi işler durumunda bir kütüphanelerarası işbirliği sisteminin olmadığını ortaya koymuştur. Ül-

kelerarası materyal değişim programları ise düzensiz ve yetersizdir. Ayrıca bu ülkelerde işbirliği yoluyla satınalma gerçekleştirilmediğinden büyük oranda para yani döviz kaybı sözkonusudur.

Son yıllarda Suudi Arabistan kitap alıp verme konusunda bir standart geliştirmiş ise de uygulamaya yeni başlanmıştır.

1979 yılı öncesinde İran IRANDOC merkezinde materyal ödünç verme ve fotokopi hizmetini başlatmış hatta bu alanda British Library Lending Division (İngiliz Milli Kütüphanesi Ödünç Verme Bölümü) ile de telekomünikasyon bağlantısı kurmuştur. Ancak bu sistem bugün işlemez durumdadır.

Değişim yoluyla kaynak sağlama konusunda da İslam ülkeleri iyi durumda değildir. 44 ülkeden sadece Benin, Cezayir, Fas, Ürdün, İran, Malezya, Katar, Tunus ve Türkiye'nin Millî kütüphanelerinde değişim merkezleri bulunmaktadır.

Kaynakların ortaklaşa sağlanması ve kataloglanması konusunda İran, Malezya ve Tunus'un başarılı çalışmaları vardır. İran'da TEBROC, Tunus'ta Kütüphaneler Müdürlüğü ortaklaşa kataloglama yapmaktadır. Malezya ise Güney-Doğu Asya Ülkeleri Ortak Materyal Sağlama Kuruluşu'nun bir parçasıdır⁵.

Kütüphane ağları (Networks)

Kütüphane hizmetlerini güçlendirmek ve daha sağlıklı verebilmek için bazı İslam ülkeleri kütüphane ağları kurmuş ve kurmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır:

MISIR: Millî kütüphane ülkedeki danışma kütüphanelerinin hizmetlerini koordine edebilmek için bir proje başlatmıştır.

TUNUS: Halk kütüphanelerini sistemli bir şekilde geliştirmiş ve çok başarılı bir ağ oluşturmuştur. Bu ağ içinde 63 halk, 62 çocuk, 76 gençler, 8 belediye, 21 gezici kütüphane bulunmaktadır⁶.

Dokümantasyon Merkezleri

Arap Birliği 1978 yılında UNESCO ve Kanada'nın yardımıyla Tunus'ta ALDOC Dokümantasyon Merkezi'ni kurmuştur. Kuruluşunu yeni tamamlayan bu merkez Arap Birliği ülkelerine hizmet vermektedir. Bu sebeple bölgesel bir merkezdir. Merkez HP/3000 bilgisayarı ile donatılmış olup hertürlü işlemler bilgisayarlarla yapılmaktadır.

İran'da IRANDOC, Türkiye'de TURDOK, Pakistan'da da PASTIC dokümantasyon merkezleri vardır. Ayrıca, Cezayir, Endonezya, Fas,

Malezya, Pakistan, Tunus ve Ürdün tarım alanında AGRIS, nükleer enerji alanında INIS bilgi merkezleriyle de işbirliğini gerçekleştirmişlerdir.

Bilgisayar ve kütüphaneler

Kütüphanelerde bilgisayar kullanımı konusu son yıllarda önem kazanmıştır. Bu alanda çalışmaları dikkat çeken ülkeler: Kuvety, Mısır, Suudi Arabistan, Malezya ve Tunus'tur. Malezya ve Mısır, millî kütüphanelerinde bilgisayarı kullanmaya başlamışlardır. Suudi Arabistan'da Dahran Üniversitesi IBM'in DOBIS/LIBIS kütüphane hizmetleri bilgisayar sistemini başarı ile çalıştırmaktadır.

Kütüphanecilik Eğitimi

Kütüphanecilik eğitimi İslam ülkelerinde 1950 lerde başlamıştır. 28 İslam ülkesinden 10 u kütüphanecilik dernekleri, eğitim kuruluşları aracılığla kısa süreli kurslar vermektedir. Üç ülkede lisans düzeyinin altında eğitim verilmektedir. Geriye kalan 15 ülkede ise bu eğitim lisans ve lisans üstü seviyededir. Bunlardan Mısır, Pakistan ve Türkiye doktora diploması da vermektedir. Okul veya bölüm sayısı İran'da 7, Pakistan'da 6, Türkiye'de 3, Irak ve Suudi Arabistan'da 2, diğer 11 ülkede de birer olmak üzere toplam 31 dir.

Konferans sonunda alınan kararlar

Konferansın sonunda İslam ülkelerinde kütüphanelerin ve enformasyon hizmetlerinin durumunun iyi olmadığı, gelişen teknoloji ile birlikte yeni yeni sorunların ortaya çıktığı görüşüne varılmış ve şu önerilerde bulunulmuştur:

1. Kütüphane ve enformasyon hizmetleri bir devlet politikası olarak ele alınmalı
2. Her ülkede resmî bir kuruluş yurt içi ve yurt dışı kütüphanecilik ve enformasyon hizmetlerim kontrol etmeli
3. Her ülke yeni teknolojiden yararlanmalı, bilgi ağları ve veri tabanları oluşturulmalı
4. Malezya'da bir "İslâm Enformasyon Merkezi" kurulmak
5. İslam ülkelerinde hazırlanan tezler bibliyografik kontrol altına alınmalı
6. Standart konu başlıkları geliştirilmeli
7. İslam ülkeleri kütüphanelerinin bir katalogu hazırlanmalı.

KAYNAKLAR

The World Almanac and Book of Facts, 1984.

World Bank. *World Development Report*, 1985. Washington, D.C. 1985.

Areas of Economic Cooperation Among Islamic Countries. Ankara, Statistical, Economic and Social Research and Training Center for Islamic Countries. 1980.

World Bank. *World Development Report*, 1985.

Rahman, Sajjad U. *Databases and Networks: Present Status and Prospects in the Müslim World*. Congress of Muslim Librarians and Information Scientists. 20-22 October 1986. Kedah, Malaysia.

Zahawî, Faria. *The Development of the Arap League Documentation Center (ALDOC) and Plans of the Arab Information System Network (ARIS-NET)*. Congress of Muslim Librarians and Information Scientists. 20-22 October 1986. Kedah, Malaysia.

Not: Ekli tablolar *UNESCO Statistical Yearbook*, 1983, 1984; *World of Learning* 1982—1983; ve *Directory of Islamic Libraries and Librarians*, Muhammed A.S. Khan, Simi Valley, Col., Islamic Library Association, 1983, adlı kaynaklardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo I
İslâm Ülkeleri ile İlgili Veriler

Ülkeler	Alan Km ²	Nüfus (Milyon) 1983	Müslüman Nüfus oram	Okuma yazma oranı	Eğitim Harcama oranı	Resmi Diller
AFRİKA ÜLK.						
Cezayir	2.382	20.6	99	46	29.8	Arapça-Berber Fransızca
Benin	113	3.8	15	20	36.8	Fransızca
Burkina	274	6.5	16	70	15.7	Fransızca
Kamerun	475	9.6	22	34	7.5	İng./Fr.
Cad	1.284	4.8	44	15		Fr./Arapça
Komoros	1.9	0.4	98	15	36.0	Arapça/Fr./Swahili
Cibuti	22	0.5	90	20	12.1	Somali/Afar
Mısır	1.001	45.2	90	40	9.2	Arapça
Gabon	268	0.7	65	40	N.A.	Fransızca
Gambia	11	0.6	85	12	9.7	İngilizce
Gunia	246	5.8	69	15	17.5	Fransızca
Gunia Bissaw	36	0.8	40	90	16.3	Portekizce
Libya	1.760	3.4	97	40	14.5	Arapça
Mali	1.240	7.2	90	10	10.4	Fr./Bambara
Moritanya	1.031	1.6	95	17		Fr./Hussaya
Fas	447	20.8	99	24	16.2	Arapça /Fr. Berber
Nijer	1.267	6.1	85	05	22.9	Fr./Hausa
Senegal	196	6.2	91	10	15.8	Fransızca
Sierra Leon	72	3.6	40	15	14.5	İngilizce
Somali	638	5.1	99	05	-	Somali
Sudan	2.506	20.8	73	20	6.1	Arapça
Tunus	164	6.9	85	62	14.2	Arapça/Fr.
Uganda,	236	13.9	40	25	14.9	İngilizce
ASYA ÜLK.						
Afganistan	648	17.2	99	12	6.4	Pushto/Dari, Farsça
Bahreyn	0.4	0.4	99	40	10.3	Arapça
Bangladesh	144	95.5	83	25	8.6	Bangla.
Brunei	5.8	0.2	66	63	11.3	Malaya/İng./Çince
Endonezya	1.919	155.7	90	65	8.4	Bahasa/Endonezyaca
İran	1.648	42.5	93	48	13.6	Farsça
Irak	435	14.7	95	30	8.5	Arapça
Ürdün	98	3.2	94	58	10.4	Arapça
Kuveyt	18	1.7	95	80	3.8	Arapça
Lübnan	10	2.6	57	76		Arapça /Fr.
Malezya	330	14.9	80	60	45.9	Malay
Maldives	.19	0.16	95	86	-	Divehi
Oman	360	1.1	50	20	7.7	Arapça/Farsça
Pakistan	804	89.7	95	24	2.2	Urduca
Katar	11	.25	95	40	4.2	Arapça/Farsça
Suudi Arabistan	2.150	10.4	99	15	10.0	Arapça
Suriye	185	9.6	88	50	7.1	Arapça/Fr.
Türkiye	791	47.3	98	70	16.8	Türkçe
Birleşik Arap Emirlikleri	84	1.2	90	53	7.5	Arapça
Yemen Arap C.,	195	7.6	50	12	16.4	Arapça
Yemen Halk C.	333	2.0	91	25	-	Arapça

Tablo II
İslam Ülkelerinde Yayınlanan Kitap ve Süreli Yayınlar

Ülkeler	Konularına Göre Kitap Yayın Miktarı										Gazeteler		Diğerler	
	Yıl	Toplam	Genel Konular	Felsefe	Din	Sosyal Bilimler	Bilimler	Uygulamalı Bilimler	Sanatlar	Edebiyat	Coğrafya	Günlük		Günlük olmayan
Afganistan	1981	415	64	-	66	21	161	27	1	61	14	13	-	25
Cezayir	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	15	27
Bahreyn	1982	78	-	-	9	5	24	14	1	11	15	-	-	-
Bangladesh	1980	542	11	12	104	97	29	53	21	115	100	30	-	-
Brunei	1980	61	9	-	18	18	8	-	1	5	2	-	3	10
Burkina Fasso	1980	4	-	-	-	4	-	-	-	-	-	2	-	-
Mısır	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	23	194
Endonezya	1980	2322	242	83	129	846	131	426	115	213	137	94	-	60
İran	1982	2994	79	98	858	441	83	336	176	622	301	12	41	180
İrak	1981	182	-	5	-	31	4	6	6	115	15	5	3	-
Ürdün	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	3	37
Kuveyt	1980	25	1	-	-	9	-	2	12	1	-	7	3	45
Malezya	1982	2801	53	22	90	695	304	414	147	833	243	47	28	-
Nijer	1980	2316	-	-	-	3	1	-	-	1	-	1	15	13
Pakistan	1980	1279	31	15	406	239	29	58	10	413	78	106	-	1262
Katar	1980	337	15	-	85	9	-	-	-	5	4	3	7	8
S. Arabistan	1980	218	3	-	67	27	1	11	4	63	31	12	-	80
Sudan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4	9
Suriye	1980	95	-	4	-	22	4	1	3	34	4	6	8	45
Tunus	1981	172	-	4	4	6	48	24	-	62	24	5	4	230
Türkiye	1981	4793	813	82	329	1093	131	707	192	961	485	1115	-	-
Birleşik Arap Emir .	1982	64	2	-	20	3	13	1	1	18	6	9	3	81
Toplam		17699	1323	325	2185	3576-	971	2080	689	3533	1459	1535	187	2246

Tablo III
İslâm Ülkelerinde Kütüphaneler ve Kitap Miktarları

	Milli Kütüphaneler		Üniversite Kütüphaneleri		Kolej Kütüphaneleri		Özel Kütüphaneler		Halk Kütüphaneleri		Okul Kütüphaneleri		Toplam	
	Kütüphane Sayısı	Kitap Sayısı	Kütüphane Sayısı	Kitap Sayısı	Kütüphane Sayısı	Kitap Sayısı	Kütüphane Sayısı	Kitap Sayısı	Kütüphane Sayısı	Kitap Sayısı	Kütüphane Sayısı	Kitap Sayısı	Kütüphane Sayısı	Kitap Sayısı
Afganistan	—	—	02	130.000	07	—	05	150.000	01	120.000	04	30.000	19	430.000
Cezayir	01	950.000	08	—	17	—	—	—	31	68.182	—	—	57	1.018.182
Bahreyn	—	—	01	60.000	01	—	12	17.000	02	—	—	—	16	77.000
Bangladesh	02	24.000	06	731.677	05	—	102	212.778	128	255.621	—	—	243	2.224.076
Benin	01	35.000	01	—	04	25.000	09	10.500	01	—	—	—	16	70.500
Burkina Faso	—	—	01	30.000	—	—	—	—	—	—	—	—	01	30.000
Brunei	01	53.000	—	—	05	38.000	05	6.000	29	76.000	13	95.000	53	268.000
Kamerun	01	11.000	01	65.000	06	—	—	—	—	—	—	—	08	76.000
Çad	—	—	01	12.000	01	11.000	—	—	—	—	—	—	02	23.000
Kamaros	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jibuti	—	—	—	—	—	—	—	—	01	5.000	03	7.000	04	12.000
Mısır	01	1.500.000	13	—	120	2.591.000	320	1 605.000	161	980.000	923	7.849.000	1.538	14.525.000
Gabon	01	13.000	—	—	—	—	30	—	—	—	04	—	35	13.000
Gambia	01	60.300	—	—	01	15.000	03	5.000	02	66.000	07	35.000	14	181.300
Guinea	01	10.000	—	—	01	20.000	—	—	—	—	—	—	02	30.000
Guinea-Bissau	—	—	—	—	—	—	02	—	—	—	11	—	13	—
Endonezya	01	509.860	53	538.803	—	—	92	1 354.639	265	914.000	2.800	2.800.000	3.211	6.117.302
İran	01	169.139	18	1.867.622	—	—	—	—	546	2.700.000	—	—	565	4.736.761
Irak	01	140.000	06	956.581	22	750.000	45	168.027	110	563.000	4.701	1.543.000	4.885	4.120.608
Ürdün	—	—	04	150.000	—	—	26	91.000	08	112.737	—	—	36	353.737

Küveyt	01	10.000	01	340.000	06	—	İ2	90.702	25	206.000	270	1.300.000	315	1.946.702
Lübnan	01	100.000	05	1.056.883	37	922.150	13	177.000	—	—	13	177.000	69	2.433.033
Libya	01	—	02	—	—	—	08	—	154	—	—	—	165	—
Malezya	01	93.600	05	1.293.815	32	1 492.249	119	880.268	188	880.000	6.000	1.000.000	6.345	5.639.932
Maldiv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mali	01	15.000	—	—	06	—	06	—	32	—	30	—	75	15.000
Maritanya	01	25.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	01	25.000
Fas	02	316.000	04	—	30	197.000	109	287.000	65	674.000	05	34.000	215	1.508.000
Nijer	—	—	01	15.000	—	—	—	—	—	—	—	—	01	15.000
Oman	—	—	—	—	01	—	—	—	—	—	69	—	70	—
Pakistan	01	37.000	20	1.688.485	229	1.913.492	242	1.368.026	136	1.340.459	72	479.763	700	6.827.225
Katar	01	125.000	01	9.000	03	9.000	11	—	02	83.000	69	154.000	87	380.000
S. Arabistan	01	20.000	08	1.168.777	07	71.216	28	191.320	51	179.051	2.188	5.436.000	2.283	7.066.364
Senegal	03	96.000	02	350.000	—	—	74	136.405	73	91.631	151	125.100	303	799.136
Sierra Leone	01	157.833	02	122.000	05	185.000	12	34.440	11	347.932	13	4.000	44	851.205
Somali	01	9.000	01	23.000	—	—	—	—	01	9.000	—	—	03	41.000
Sudan	—	—	05	353.000	—	—	110	286.000	—	—	4.676	89.000	4.791	728.000
Suriye	02	120.000	04	156.000	14	226.000	03	11.000	43	727.000	—	—	66	1.240.000
Tunus	01	700.000	01	—	—	—	—	—	40	600.000	—	—	42	1.300.000
Türkiye	01	675.000	20	2.418.768	—	—	250	840.000	606	4.139.000	1.747	737.000	2.624	8.809.768
Uganda	—	—	01	400.000	—	—	03	17.000	18	100.000	—	—	22	517.000
Birleşik Arap E.	—	—	01	28.350	04	17.000	04	—	07	105.000	08	70.000	24	220.350
Yemen Arap C.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Yemen Halk C.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Toplam	33	5.974.732	199	13.964.761	564	8 483.107	1.655	8.939.105	2.737	15.342.613	23.777	21.964.863	28.965	74.669.181